

I. ORSZÁGOS ÜZEMTÖRTÉNETI KONFERENCIA¹

Székely György megnyitója

A rendező szervek nevében üdvözlök minden megjelentet. A Hazafias Népfrent Országos Tanácsa, a Magyar Történelmi Társulat, a Kulturális Minisztérium, a Minisztertanács Tanácsi Hivatala, a Szakszervezetek Országos Tanácsa, a KISZ Központi Bizottsága, az Országos Szövetkezeti Tanács és a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum az eddigi eredmények, tapasztalatok és jól körvonalozott célok alapján határozta meg az I. Országos Üzemtörténeti Konferencia megrendezését. Ennek a konferenciának az előkészítése helyi kezdeményezésekre, konferenciákra nyúlik vissza, és nagyon sok olyan előkészítő mozzanat történt, nagyon sok olyan, nyomtatásban is megjelent alkotás van a kezünkben, amelynek alapján ezek a rendező szervek joggal látták időszerűnek az Üzemtörténeti Konferencia megszervezését. Ennek a jelentőségét az is érzékelteti, hogy a rendező szervek magas szinten foglalkoztak konferenciánk előkészítésével, tematikájának összeállításával. Tematikájának kialakítása közös munkával, a testületek képviselőinek előkészítő megbeszélésén folyt le, és ugyancsak valamennyi előadónk vállalkozott arra, hogy külön megbeszélésen egyeztessék azokat a témákat, amelyekre végül megbízást kaptak. Külön megköszönjük Veszprém megyének, Veszprém városának, a Veszprém megyei Oktatási Igazgatóságnak azt a szervezési segítséget, amelyet a konferencia létrehozásához nyújtottak, hogy ilyen kedvező munkakörülmények között üléseshetünk.

Először azt szeretném hangsúlyozni, hogy ez *munkakonferencia*. Azoknak az aktuális kérdéseknek megvilágítására és megvitatására ültünk össze, amelyek az üzemtörténeti mozgalom előtt állanak. Az üzemtörténetírás itt nem mint valamilyen szaktudományos ágazat kerül, vagy nem elsősorban így kerül megvilágításra. Az üzemtörténetírásnak jelentős helye van a közművelődésben, és abban, hogy minden egyes munkahely maga járulhasson helyi kezdeményezésekkel, új feltárásokkal a közművelődés kibontakozásához.

A Magyar Történelmi Társulat üzemtörténeti tagozata, a közgyűjtemények képviselői, levéltárosok, könyvtárosok, muzeológusok arra vállalkoztak, hogy a fölvetődő módszertani problémákat, lehetőségeket és feladatokat körvonalazzák. A Szakszervezetek Országos Tanácsa ebből a témakörből más honismereti konferenciákon is igen jelentős kezdeményezésekkel, segítséggel járult hozzá a honismereti munka általános kibontakozásához, ezen belül a krónikaírás, a szocialista brigádok üzemtörténeti munkájának fejlődéséhez. Az üzemtörténetírásban, az ezzel kapcsolatos gyűjtőmunkában, hagyományápolásban igen nagy szerepet szánunk az ifjúságnak, és ezért szolgál örömeinkre, hogy a KISZ Központi Bizottsága szintén hozzájárul ehhez a konferenciához. Ebben nemcsak egy korosztály sajátos tevékenységét, hanem az egész munka továbbvitelét, képviselőinek utánpótlását látjuk. Végül, hogy ne csak írott forrásokban, hanem tárgyi emlékekben is gondolkozunk, szükségesnek és célravezetőnek látszott, hogy az ezzel kapcsolatos építészeti emlékek ápolására külön gondot fordítsunk. A konferenciát kiegészíti egy kiállítás és mindazok az írott dokumentumok, amelyeket kezünkbe kaptunk.

Ezúttal sem véletlenül került ennek az üzemtörténeti konferenciának a megrendezése egy olyan megyébe és városba, ahol az üzemtörténet művelése, az üzemtörténet kibontakozásának a segítése már eddig is nagyon szép eredményeket mutathat föl. Veszprém megye különböző állami és társadalmi intézményei már hosz-

¹ Veszprém, 1978. május 4. Ebben és a következő számban közöljük a Konferencián elhangzott előadások és felszólalások rövidített szövegét. (Szerk.)

szü évek óta széles értelemben foglalkoznak üzemtörténettel. Széles értelemben annyiban, hogy nemcsak a modern kornak, hanem már a feudális kornak is éppen ilyen jellegű kutatását itt kezdeményezték. Céhtörténeti konferencia is zajlott le Veszprém megye különböző helységeiben. Igen értékes gyűjtemények alakultak itt ki, és ugyancsak ide fűződik egy számítógépes eljárással készített teljes áttekintés a céhek történetéről, ami az ipartörténetnek az előzményét jelenti. Évekkel ezelőtt Veszprémben alakult — talán elsőként — kifejezetten üzemtörténeti klub, ami jelzi az üzemtörténet iránti érdeklődésnek a kibontakozását. Erről a Honismeret c. lap már esztendőkei ezelőtti örvendetes hírt adhatott. Ugyancsak ebben a megyében jelentős ipari üzemek, különösen a bányászati üzemek tüntek fel muzeális értékek helyi felgyűjtésével, kiállításával, így pl. Ajkán. Mindezek az eredmények járultak hozzá ahhoz, hogy Veszprémbe jöjjünk, ezt a kedvező helyet válasszuk. Ezeknek a gondolatoknak a jegyében nyitom meg Üzemtörténeti Konferenciánkat.

Rostási József üdvözlő beszéde

Az MSZMP megyei Bizottsága és megyénk valamennyi rendező szerve nevében tisztelettel köszöntöm Önöket, az I. Országos Üzemtörténeti Konferencia résztvevőit. Megtiszteltetés számunkra, hogy a honismereti mozgalom e fontos ágának kutatói, irányítói megyénkben összegezhetik első ízben tapasztalataikat, jelölhetik meg a további tennivalóikat.

Az üzemtörténeti kutatómunka az ország más területeihez hasonlóan nálunk is a honismereti mozgalomból nőtt ki. A honismereti mozgalom gyors növekedésének és szélesedésének tapasztalatai a 60-as évek legvégére azt eredményezték, hogy világosabban láttuk az eredményeket és a gondokat, s megérett az idő arra, hogy e folyamatot politikai értékelésnek vessük alá.

A megyei pártbizottság agitációs és propagnada bizottsága 1971 februárjában áttekintette és értékelte a mozgalom helyzetét és megjelölte további feladatait. Az állásfoglalásban abból indultunk ki, hogy a honismereti mozgalom eredményesen tevékenykedett megyénk múltjának feltárásában. Fejlődését, tömegesedését különösen azok a gyűjtőakciók segítették, amelyek a felszabadulási és tanácsköztársasági, valamint a helyi évfordulókhoz kötődtek.

A mozgalom eredményeire támaszkodva és megyénk politikai szükségleteiből kiindulva, az elemzés megjelölte helyét és jelentőségét az ideológiai-politikai munka egészében, a község- és várospolitikában, a helyi közéletben. Az elemzés ugyanakkor azt is feltárta, hogy a mozgalom jelentőségét a városokban és az üzemekben kevésbé ismerték fel. Ezért fejlesztését elsősorban város- és üzemtörténet terén kellett különösen ösztönözni, nem csökkentve a falutörténet és a népi értékek kutatását.

A közelmúltban ünnepeltük a Herendi Porcelángyár 150., az Ajkai és Várpalotai Szénbányák 100. évfordulóját. Az idén májusban kerül sor az Ajkai Üvegyár 100. évfordulójának ünnepségére. Ezek az évfordulók is ösztönzést adtak a kutatómunkának. E munka eredménye alapján tisztábban áll előttünk a munkássors változása, a munkakörülmények fejlődése, a munkásmozgalom helyi eseményei, az üzemek közösségének küzdelmei. Mindez hozzájárult az üzemhez és a munkásosztályhoz tartozás öntudatos vállalásához, a munkás hagyományok szocialista szellemű ápolásához.

A mozgalom helyzetét és feladatait a párt városi és járási szervei is megtárgyalták a maguk területére vonatkozóan. Ez a politikai támogatás egybeesett a szocialista, az üzemi demokrácia fejlődésével, a szocialista hazafiság elmélyítésének fokozottabb követelményeivel és a közművelődés fejlődésével. Mindez kedvező feltételeket teremtett az üzemtörténeti kutatómunka dinamikusabb kibontakozásához. Ehhez ösztönzést adott megyénk iparának múltja és erőteljes fejlődése is.

Ma elmondhatjuk, hogy az utóbbi években az üzemtörténet volt a honismereti mozgalom leggyorsabban növekvő ága. Megyénkben jelenleg mintegy 50 fős, jól felkészült, amatőr kutatógárdával rendelkezünk. Rajtuk kívül a szocialista brigádok egyre növekvő száma és elismerésre méltó munkája adja a mozgalom szélesedésének társadalmi bázisát, utánpótlását.

Az említett állásfoglalás is hangsúlyozta — s ennek figyelembevételére következetesen törekszünk —, hogy az üzemtörténetet mi elsősorban mozgalomnak tekintjük, mely a politikai nevelő munka része. Irányításában, működtetésében a moz-